

از «تخلف فردی» تا «تخریب یک صنعت»

ساخت پایویون ایران در اکسپو دوبی به کجا رسید؟

بهار ۱۴۰۰ با موج چهارم کرونا همراه شد

صادرات محصولات کشاورزی از ۶ میلیارد دلار گذشت

بیش از ۶ میلیارد دلار از صادرات ایران در سال گذشته به محصولات کشاورزی اختصاص دارد. آخرین وضعیت تجارت خارجی ایران نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۹ در مجموع حدود ۱۴۷ میلیون و هزار تن به ارزش ۷۴ میلیارد دلار ایران تجارت خارجی داشته که از این میزان بیش از ۱۱۳ میلیون تن به ارزش افزون بر ۳۵ میلیارد دلار صادرات بوده است. در حالی که در بین اقلام صادراتی ایران محصولات کشاورزی و

سال ۱۴۰۰ و آسمان ابری اقتصاد

تورم با معیشت مردم چه می‌کند؟

تورم در اقتصاد ایران، موضوعی است که تقریباً همه فعالان اقتصادی و مردم آن را با تمام وجود حس کرده‌اند و تجربه‌های متعددی در طول این سال‌ها از این موضوع دارند. اما میزان تورم در سال ۱۳۹۹ یکی از بی‌سابقه‌ترین رکوردها را در این زمینه بر جا گذاشت و بسیاری از کارشناسان اقتصاد را برای ادامه مسیر اقتصاد کشور نگران کرد. در هر حال، پس از روی کار آمدن جو بایدن در دولت امریکا، امیدها برای تقویت روابط تجاری و بهبود اقتصاد کشور افزایش یافت و فعالان اقتصادی سال ۱۳۹۹ را به امید روزهای روشن‌تر به پایان بردند. اگرچه اقتصاد کشور می‌تواند با بهبود روابط تجاری و رفع تحریم‌ها روزهای بهتری را در سال جاری تجربه کند اما در صورت تحقق نیافتن برجام، برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده برای بودجه امسال تحت تأثیر قرار خواهند گرفت و باید منتظر دگرگونی‌های اقتصادی فراوانی در این زمینه باشیم. در حوزه تجارت و تولید، رشد تورم می‌تواند آسیب‌های جبران‌ناپذیری به اقتصاد و معیشت مردم وارد کرده و مشکلات سال گذشته را دوچندان کند. اما کارشناسان و فعالان اقتصادی در این باره چه نظری دارند. با گزارش روزنامه **تجارت** در این زمینه همراه باشید:

چشم‌انداز تورم در سال ۱۴۰۰

دولت امریکا باعث بالا رفتن نرخ تورم در کشور شد. در واقع انتظارات تورمی، به‌ویژه با پیش‌بینی انتخاب دوباره ترامپ در انتخابات امریکا به‌شدت افزایش یافت و این تصور ایجاد شد که کشور با تورم افسارگسیخته در ۳ ماه پایانی سال ۱۳۹۹ و همچنین در سال ۱۴۰۰ مواجه خواهد بود؛ بنابراین نرخ دلار در بازار آزاد نیز به‌شدت روند افزایشی به خود گرفت و افزایش انتظارات تورمی و افزایش نرخ دلار آزاد، تورم بیش از ۳۴.۶ درصد را در ایران رقم زد. اما وقتی جو بایدن به ریاست جمهوری امریکا رسید و امکان بازگشت این کشور به برجام و رفع تحریم‌ها

به‌طور معمول، وقتی صحبت از افزایش میزان تورم می‌شود، عواملی مانند افزایش انتظارات تورمی، افزایش نرخ ارز، سیاست پولی و سیاست مالی جزو مهم‌ترین مولفه‌های آن در نظر گرفته می‌شوند. مولفه‌هایی که کارشناسان اقتصادی تأکید دارند با یکدیگر مرتبط بوده و بر هم تأثیر می‌گذارند و در نگاه کلی تر همه آنها متأثر از رویکردها و تصمیم‌گیری‌های کلان سیاسی هستند. در سال‌های اخیر و به‌ویژه سال ۱۳۹۹ که جنگ اقتصادی به اوج خود رسید و درآمدهای نفتی تقریباً از بین رفت، اداره کشور، چالش‌های عدیده‌ای را پیش پای دولت قرار داد. این جنگ اقتصادی و تحریم‌های

عکس: آیدیا فریدی

پیمان صفر دوست
editor@smtnews.ir

به تقویت شد، این روند نیز تغییر نکرد. در واقع در سال ۱۴۰۰ در صورتی که روند سیاست خارجی به احیای برجام و برداشته شدن تحریم‌ها منتهی شود و موضوع FATF هم به نتیجه برسد، هم نرخ ارز خواهد شکست و هم انتظارات تورمی کاهش خواهد یافت و در کل چشم‌انداز تورمی بهتری برای کشور وجود خواهد داشت. اما در مقابل اگر این میزان فروش نفت محقق نشود و تحریم‌ها و موانع بین‌المللی ادامه‌دار باشد، به احتمال زیاد کسری بودجه بی‌سابقه‌ای برای کشور اتفاق خواهد افتاد که چالش‌های فراوانی را نیز برای تولید، تجارت و اقتصاد کشور به همراه خواهد داشت.

تولید، کلید حل مشکل است

بسیاری از کارشناسان و فعالان اقتصادی درباره احتمال بروز تورم بی‌سابقه در سال ۱۴۰۰ در اقتصاد ایران بر این باورند که عبور از این بحران فقط با بهادان به موضوع تولید امکان‌پذیر خواهد بود. مناسفانه این موضوع در سال‌های گذشته بسیار کم مورد توجه قرار گرفته و حاصل آن نیز شرایط نامناسب اقتصاد امروز کشور است.

مسعود دانشمند، کارشناس و فعال اقتصادی در این زمینه در گفت‌وگو با **تجارت** اظهار کرد: ما باید در گام نخست ابزارهای خود را برای دستیابی به اهداف اقتصادی به‌درستی مشخص و بر مبنای این انتخاب، مسیر و مقصد را مشخص کنیم. دانشمند در این باره افزود: البته با مشخص شدن این موضوع نمی‌توان انتظار داشت تورم به شکل مطلوبی کاهش پیدا کند، زیرا این موضوع علاوه بر هدف‌گذاری نیاز به راهکار نیز دارد.

وی درباره شرایط کشور در کنترل تورم نیز عنوان کرد: ایران با در اختیار داشتن منابع، نیروی کار و انرژی ارزان، ظرفیت‌های بالایی را دارد اما

تولید در کشور ما با زحمت به ۱۰ درصد می‌رسد در حالی که این سرمایه‌گذاری در هر حوزه دیگری، بیش از این بازده خواهد داشت و در مواردی مانند حوزه خرید و فروش خودرو ۱۲۰ درصد یا حوزه مسکن حدود ۱۰۰ درصد است. این رقابت نابرابر بی‌تردید نظام اقتصادی کشور را از تعادل به سمت تورم سوق خواهد داد.

وی در پایان گفت: تأمین کالاهای اساسی و ضروری‌ترین حجم از درآمد خانوارهای ایرانی را به خود اختصاص می‌دهد و روند افزایش تورم در حالی که تأمین منابع مالی و قدرت خرید برای خانواده‌ها کمتر می‌شود، روزهای چندان خوبی را برای آینده کشور در حوزه اقتصاد و معیشت ترسیم نمی‌کند.

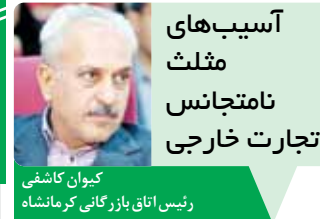
سخن پایانی

با توجه به شرایط اقتصادی موجود، به نظر نمی‌رسد سامان‌دهی منابع مالیاتی کشور که کارشناسان اقتصادی آن را یکی از منابع تأمین بودجه می‌دانند در کوتاه‌مدت قابل اجرا باشد.

از سوی دیگر، دل بستن به آزادسازی پول‌های بلوکه‌شده کشور در آن سوی مرزها چندان منطقی نیست. به علاوه اینکه به نتیجه رسیدن برجام و حل مسئله FATF نیز هنوز در هاله‌ای از ابهام قرار دارد؛ بنابراین اینکه از امروز بخواهیم به کنترل تورم دلخوش کنیم، آن هم در شرایطی که گفته احتمال تداوم رشد تورم در کشور سنگین‌تر است، کار معقولی نیست.

در هر حال بخواهیم یا نخواهیم، مهم‌ترین چالش‌های پیش روی اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۰، رویارویی با تورم، رکود تولید، فرار سرمایه و فشار اقتصادی بیش از پیش روی قشرهای مختلف جامعه است که دولت و نهادهای ذی‌ربط باید راهکاری برای عبور از آنها در نظر بگیرند.

اگر نخواهیم روی بهبود تجارت و رفع تحریم‌ها حساب کنیم، باید منتظر تورم شدید و آثار نامطلوب آن در کشور باشیم

کیوان کاشفی
رئیس اتاق بازرگانی گمرکات

این مسئله بسیار واضح است که ما نتوانسته‌ایم از موضوع کاهش ارزش پول ملی کشور خود به نفع صادرات استفاده کنیم اما چرایی این موضوع با عوامل بسیار متعددی در ارتباط است که ما در اقتصاد و تجارت کشور با آنها مواجه هستیم.

در واقع در اقتصاد یک مثلث وجود دارد که هر ۳ ضلع آن باید به شکل مناسب با هم در ارتباط و تعامل باشند تا توسعه به مفهوم واقعی در آن اتفاق بیفتد. ۳ ضلعی که در کشور ما با بخش خصوصی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و زیرمجموعه‌های آن و همین‌طور وزارت امور خارجه شناخته می‌شود. این ۳ ضلع باید با یکدیگر هم امکان‌ات و ابزارهای خود، با برنامه‌ریزی مشخص در مسیر ارتقای نظام اقتصادی حرکت کنند و گسندی و کاهلی هر یک می‌تواند منجر به ناکام ماندن اقتصاد کشور شود.

نکته اول و اساسی در این مسئله این است که برای اینکه کاهش ارزش پول ملی منجر به رونق صادرات شود، این کاهش براساس یک‌سری برنامه‌ریزی‌ها انجام شود، در حالی که کاهش ارزش پول ملی ما در برابر دلار به هیچ‌وجه دارای نظام کنترل‌شده‌ای نبود.

در کشوری مانند چین که سال‌هاست از طریق این مکانیسم به تقویت صادرات خود می‌پردازد، موضوع کاهش ارزش پول ملی تفاوت‌های زیادی با آنچه در کشور ما می‌گذرد، دارد. دولت چین این کاهش ارزش پول ملی را به صورت خودخواسته، با برنامه و در مدت محدود و مشخصی انجام می‌دهد و پس از تصاحب بازارها، دوباره وضعیت را به حالت عادی برمی‌گرداند.

در کشور ما، کاهش ارزش پول ملی تحت تأثیر آرتمی اقتصاد و به صورت غافلگیرکننده و غیرقابل‌کنترلی بروز کرد و دولت برنامه خاصی برای مواجهه با این موضوع نداشت؛ بنابراین نتوانست تدابیر مناسبی را نیز برای این وضعیت اتخاذ کند. پس از بروز این وضعیت، واکنش‌های مطلوبی نیز در داخل انجام نشد و تحت‌تأثیر فرضیه‌هایی که این شرایط را باعث صادرات بیش از حد و کمبود کالا در داخل کشور می‌دانست، نهادهای گوناگون سیاست‌های انقباضی در مقابل صادرات کالا اتخاذ کردند. البته این تصمیمات در بیشتر موارد شتابزده و در عین حال مقطعی بودند. تصمیماتی که در یک دوره کوتاه، ممنوعیت و آزاد شدن چندباره برخی کالاها را در پی داشت و نتنها تأثیر مثبتی بر تجارت کشور نگذاشت، که به‌طور هم‌زمان صادرات و دسترسی داخلی به این کالاها را دچار مشکل کرد، زیرا ما در رویارویی با این موضوع دارای یک استراتژی اصولی نبودیم.

البته موارد دیگری نیز وجود دارد که هر یک به نحوی باعث موفق نبودن کشور در بهره‌برداری صادراتی از کاهش ارزش پول ملی بود. یکی از این عوامل، واردات مواد اولیه بود. کاهش ارزش پول ملی در عین حال که باعث صرفه اقتصادی در صادرات می‌شود، اگر به شکل درست مدیریت نشود، به همان نسبت می‌تواند تولید را که نیازمند واردات مواد اولیه است، دچار شوک کند؛ ضمن اینکه کشور دچار تحریم‌های اقتصادی نیز بود. در این شرایط تولیدکنندگان برای ادامه فعالیت نیازمند سرمایه در گردش بیشتر بودند؛ تقاضای ارز بیش از قبل شد و سیستم‌های متعدد آزمون خطای بانک مرکزی هم در این موضوع جواب نداد و به این ترتیب، فرصتی که می‌توانست به رونق صادرات کشور بینجامد، از دست رفت.

به‌طور کلی از یک نظام اقتصادی که دارای اهداف و برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت نیست نمی‌توان انتظار داشت بتواند از چنین فرصت‌هایی برای توسعه تجارتی و اقتصادی خود بهره‌برد. در واقع ما در حال حاضر و پس از گذشت ماه‌ها نیز در نظام اقتصادی کشور استراتژی درست و مشخصی برای مقابله با وضعیت موجود نداریم و هنوز هم به آزمون و خطا و برنامه‌ریزی‌های مقطعی می‌پردازیم.

هنوز جهت‌گیری کشور‌های ذی‌نفع در قبال برجام و تحریم‌ها به‌درستی مشخص نیست و نمی‌توان از امروز آن را رفع‌شده دانست

اگرچه امیدهای فراوانی نزد فعالان و کارشناسان اقتصادی درباره رفع تحریم‌ها، خروج از فهرست سیاه FATF و بهبود وضعیت اقتصادی وجود دارد اما برخی کارشناسان در این باره معتقدند تا چنین شرایطی به‌وجود نیامده، همچنان باید مشکلات داخلی دارد و منتظرانه در حال حاضر هیچ نشانه‌ای دال بر اینکه تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران این حوزه بخواهند این ساختارها را اصلاح کنند، وجود ندارد. وی در این باره تصریح کرد: در صورت اصلاح نشدن این

ساختارها همچنان کاهش بهره‌وری، افزایش هزینه‌ها و در نهایت اتلاف وسیع منافع را به‌دنبال خواهد داشت که به فرصت‌سوزی‌های مجدد و وابستگی دوباره اقتصاد کشور به نفت و آسیب‌پذیری آن خواهد انجامید و باید همچنان منتظر تداوم تورم در کشور باشیم.

این کارشناس اقتصاد در ادامه گفت: در هر حال در شرایط کنونی اگر تورم مورد بحث در بالاترین میزان مورد پیش‌بینی کارشناسان اقتصادی قرار گیرد، کالاهای اساسی بیشتری از دسترس مردم خارج خواهد بود. وقتی طبق آمارها ۶۰ میلیون نفر به بسته‌های معیشتی حمایتی نیاز دارند، افزایش تورم آن هم با این مقادیر بالا، تعداد بیشتری از خانوارها دچار فقر مفرط می‌شوند.

افقه در پایان تأکید کرد: توان اقتصاد ما، دیگر در حدی نیست که بتواند باز هم در مقابل کاهش توان خرید تاب‌آوری داشته باشد و حتماً به‌دلیل اشتیاق طرف ایرانی و طرف‌های خارجی راهکارهای مثبتی درباره به نتیجه رسیدن برجام انجام خواهد شد اما اگر نخواهیم روی بهبود تجارت و رفع تحریم‌ها حساب کنیم، باید منتظر تورم شدید و آثار نامطلوب آن در کشور باشیم.

سیدمرغی افقه، اقتصاددان نیز درباره پیش‌بینی تورم در سال ۱۴۰۰ در گفت‌وگو با **تجارت** عنوان کرد: نظام اجرایی اداری و ساختارهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر بخش‌های گوناگون کشور، گاهی به گونه‌ای است که احساس می‌شود، اقتصاد در آن جزو آخرین اولویت‌هاست و در این چرخه، رفاه و معیشت مردم اولویت بالایی ندارد. همین موضوع باعث شده هم تولید و هم روند توسعه اقتصادی و تجاری کشور دچار مشکل شود که ارتباط چندان نیز با تحریم‌ها ندارد.

افقه در این باره عنوان کرد: پیش‌بینی من این است که با توجه به اینکه هنوز تغییری در روند تحریم‌ها ایجاد نشده و ورود ارز به کشور با مشکلات قبلی همراه است مگر اینکه بانک مرکزی و دولت بتوانند در این زمینه اقدام خاصی را انجام دهند. در واقع بهبود وضعیت اقتصاد کشور در بلندمدت، دیگر ربطی به مسائل خارج از کشور ندارد و بستگی به ساختارهای داخلی دارد و منتظرانه در حال حاضر هیچ نشانه‌ای دال بر اینکه تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران این حوزه بخواهند این ساختارها را اصلاح کنند، وجود ندارد.

وی در این باره تصریح کرد: در صورت اصلاح نشدن این

نگرانی‌ها جدی است

بنابراین به نظر می‌رسد برای رفع این مشکل بانک مرکزی در تعامل با دیگر نهادهای باید به سمت مولد کردن دارایی‌های دولت برود تا دولت بتواند با مدیریت هزینه‌های خود، به درآمدهای پایدار بیشتری دست پیدا کند. وی درباره نقش مالیات‌ها در تأمین نیازهای این بخش نیز یادآور شد: این درآمدها معمولاً از طریق شناسایی پایه‌های جدید مالیاتی و جلوگیری از فرارهای قابلیت اجرا پیدا می‌کند.

درآمدهای مالیاتی در کشور ما نیز مانند بسیاری از کشورهای می‌تواند به‌عنوان منبع اصلی تأمین بودجه در نظر گرفته شود و جایگزین مناسبی برای درآمدهای نفتی کشور باشد و در ضمن به پویایی اقتصاد اضافه کند. محمودی‌اصل همچنین توجه به کمیّت و کیفیت صادرات را از راه‌های دیگر برای این کار دانست و افزود: دولت می‌تواند با جلوگیری از خام‌فروشی و ایجاد ارزش‌افزوده در محصولات صادراتی کشور، موجب تقویت ارزش‌آوری از طریق صادرات غیرنفتی شود و بخشی از نیازهای مربوط به بودجه را با این روش برطرف کند.

این کارشناس اقتصاد و کارآفرینی در ادامه یکی از

بنابراین به نظر می‌رسد برای رفع این مشکل بانک مرکزی در تعامل با دیگر نهادهای باید به سمت مولد کردن دارایی‌های دولت برود تا دولت بتواند با مدیریت هزینه‌های خود، به درآمدهای پایدار بیشتری دست پیدا کند.

وی در این باره تصریح کرد: در صورت اصلاح نشدن این

بنابراین به نظر می‌رسد برای رفع این مشکل بانک مرکزی در تعامل با دیگر نهادهای باید به سمت مولد کردن دارایی‌های دولت برود تا دولت بتواند با مدیریت هزینه‌های خود، به درآمدهای پایدار بیشتری دست پیدا کند.